



सूर्यविनायक नगरपालिकाको नगरसभाको नवौं अधिवेशनमा  
नगरप्रमुख श्री बासुदेव थापाद्वारा प्रस्तुत आर्थिक वर्ष २०७८/७९  
को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम



सूर्यविनायक नगरपालिका,  
कटुञ्जे, भक्तपुर  
बागमती प्रदेश, नेपाल  
२०७८ साल असार ९ गते बुधबार

नेपाल सरकारका पूर्व मन्त्री एवं निवर्तमान सांसद माननीय महेश बस्नेतज्यू  
बागमती प्रदेशको प्रदेशसभाका माननीय सदस्यज्यूहरू,  
जिल्ला समन्वय समिति भक्तपुरका उपप्रमुखज्यू,  
सूर्यविनायक नगरपालिकाका उपप्रमुखज्यू तथा नगर सभाका सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरू,  
जिल्ला समन्वय समिति भक्तपुरका सदस्यज्यूहरू,  
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा नगरपालिका र मातहतका सम्पूर्ण कर्मचारीहरू,  
नगरप्रहरी र संचारकर्मी मित्रहरू।

सर्वप्रथम सूर्यविनायक नगरपालिकाको नगर सभाको नवौं अधिवेशनमा म यहाँहरू सबैलाई हार्दिक स्वागत गर्दछु।

- १) सूर्यविनायक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभा समक्ष पेश गर्न पाउँदा मलाई अत्यन्तै खुशी लागेको छ। यस अवसरमा म नेपालको सार्वभौम सत्ता, स्वाधिनता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय हित, स्वाभिमान र लोकतान्त्रिक शासन प्रणालीको स्थापनार्थ विभिन्न कालखण्डमा भएका राजनीतिक आन्दोलन, संघर्ष र क्रान्तिमा राष्ट्र र जनताको हित, कल्याण र उन्नतिका लागि आफ्नो जीवन समर्पण गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहीदहरू प्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दै नेपालको राजनीतिक, आर्थिक र सामाजिक-सांस्कृतिक रुपान्तरणमा उहाँहरूले पुर्याउनु भएको योगदानको पुनःस्मरण गर्न चाहन्छु।
- २) विश्वमा कोभिड संक्रमणको पहिलो लहरको प्रभाव कम हुन नपाउँदै अहिले कोभिडको दोस्रो भेरियन्टबाट प्रभावित बन्न पुगेको छ र यसबाट हामी पनि अछुतो छैनौं। कोभिड-१९ को पहिलो लहरको कारण गत वर्ष नगर क्षेत्रमा विकास निर्माण र आर्थिक तथा सामाजिक क्रियाकलाप प्रभावित बन्न पुग्यो। यसको प्रभाव न्यून नहुँदै अहिले हामी यसको दोस्रो भेरियन्टसँग जुधिरहेका छौं। यसले एकातिर विद्यमान स्वास्थ्य सेवा, सुविधा र स्वास्थ्य प्रणालीमा गुणात्मक बढोत्तरीको माग गरेको छ भने अर्कोतिर विकास निर्माण, सेवा प्रवाह र नागरिकको दैनिक जीवन यापनमा चुनौती खडा गरेको छ। यस महामारीका कारण नेपाल लगायत विश्वभर करोडौं मानिस संक्रमित हुनुको साथै लाखौंको निधन भएको छ। हाम्रो नगरपालिकामा कोभिड संक्रमणको पहिलो लहरबाट गत वर्ष ३२०२ जना संक्रमित भई २१ जनाको दुःखद निधन भएको थियो भने दोस्रो लहरबाट २०७८ जेठ मसान्तसम्म ३४२४ जना संक्रमित भई ३४ जना नागरिकले जीवन गुमाउनु परेकोछ। कोभिड संक्रमणको कारण जीवन गुमाउनु हुने नगरबासी, स्वदेश तथा विदेशमा रहनुहुने सम्पूर्ण नेपाली नागरिकप्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दै शोक सन्तप्त परिवारमा हार्दिक समवेदना र उपचाररत सम्पूर्ण दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूको शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु। यसैबीचमा हामी सँगै सहकार्यमा रहनुभएका नगर कार्यपालिका सदस्य श्री जुनुमाया तामाङ्को मिति २०७८ साल जेठ २३ गते असामयिक निधन भएकोले उहाँप्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दै शोक सन्तप्त परिवारमा हार्दिक समवेदना व्यक्त गर्दछु।

- ३) जोखिमपूर्ण अवस्थामा पनि अग्रपंक्तिमा रहेर सेवामा अहोरात्र खटिनुहुने चिकित्सक, नर्स, स्वास्थ्यकर्मी, सुरक्षा निकाय, राष्ट्रसेवक कर्मचारी, सरसफाईकर्मी, जनप्रतिनिधि, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, निजी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाको अग्रणी भूमिकाको म उच्च प्रशंसा र सम्मान गर्दछु। अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्तिमा संलग्न सबैलाई धन्यवाद दिँदै सरकारले चालेको कदममा साथ दिई सहयोग गर्नुभएकोमा सम्पूर्ण नगरबासी दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु।
- ४) नेपालको संविधान जारी भएसँगै संघीय शासन प्रणाली संस्थागत गर्नको लागि संवत् २०७४ साल बैशाख ३१ गते सम्पन्न स्थानीय तहको निर्वाचनबाट निर्वाचित भई हामीले कार्यभार सम्हालेको २०७८ साल जेठ १० गते ४ वर्ष पूरा भई पाँचौं वर्षमा प्रवेश गरेको छ। विश्वव्यापी फैलिएको कोभिड महामारीका कारण गत वर्ष र यसवर्ष पनि हाम्रो स्रोत र समय यसविरुद्धको लडाईंमा केन्द्रित गर्नुपर्ने भएको छ तथापि हामीले निर्वाचनका क्रममा उल्लेखित प्रतिद्वन्दिताहरूलाई पूरा गर्ने सन्दर्भमा कार्यस्थल, संरचना, कानून, जनशक्ति लगायतका विषयमा शून्य प्रायःको अवस्थाबाट अगाडि बढेर जनप्रतिनिधिहरूबीचको एकता र सुझबुझपूर्ण व्यवहार, नगरबासीको साथ सहयोग र ऐक्यबद्धता तथा राष्ट्रसेवक कर्मचारीको सहयोगका कारण यसबीचमा कानून तर्जुमा, संगठन संरचना निर्माण, जनशक्ति व्यवस्थापन, पूर्वाधार निर्माण, संस्थागत क्षमता विकास र सामाजिक-आर्थिक रूपान्तरणका क्षेत्रमा महत्वपूर्ण उपलब्धि हासिल गरी निर्वाचनमा गरेका प्रतिद्वन्दिता पूरा भएको सुनाउन पाउँदा गौरव महसुस भएको छ।
- ५) ६७ किमी पक्की र ११ किमी कच्ची सडक निर्माण, १२ वटा पूल निर्माण, १० वटा खानेपानी आयोजना निर्माण, १५०० वटा सडक बत्ती जडान, ११ वटा सिंचाई कूलो निर्माण, ५ वटा पर्यटकीय स्थल र त्यहाँसम्म पुग्ने पहुँचमार्ग निर्माण, १७५१७ वटा घर नक्सा पास, ५३ वटा कानून निर्माण, न्यायिक समितिबाट १३३ वटा विवादको निरूपण, प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट २०० जनालाई १०० दिन बराबरको रोजगारी, ७९०१ जनालाई राहत वितरण १० वटा सामुदायिक भवन र ३४ वटा विद्यालय निर्माण, २५ वटा मठ मन्दिर निर्माण तथा जीर्णोद्धार, ९ वटा स्वास्थ्य केन्द्रको स्तरोन्नति, १६८३७ जना भन्दा बढी नगरबासीको पिसिआर परीक्षणको लागि निःशुल्क स्वाब संकलन, नेपाल सरकारले तोकेबमोजिमको उमेर समूहका ६१०० जनालाई कोभिसिल्ड र २१००० जनालाई भेरोसिल खोप लगाउने काम सम्पन्न, नगरपालिकाको अग्रसरतामा सुविधासम्पन्न सूर्यविनायक अस्पताल संचालनको तयारी यस अवधिमा भएका केही प्रमुख उपलब्धि भएको व्यहोरा यस गरिमामय सभामा प्रस्तुत गर्न चाहन्छु।
- ६) कोभिड संक्रमणको कारण विश्व अर्थतन्त्रका साथै नेपालको अर्थतन्त्रमा गत वर्ष र चालु आर्थिक वर्षमा गम्भीर असर परेको छ भने यसले आगामी आर्थिक वर्षमा समेत चुनौती खडा गर्ने निश्चित प्रायः भएकोले कोभिड महामारीको असरलाई न्यूनीकरण गर्दै जनजीवन सामान्य बनाउने कार्य चुनौतीपूर्ण छ। नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान, अन्य कार्यक्रमगत श्रोत तथा राजस्व बाँडफाँडमा कमी र नगरपालिकाको आन्तरिक श्रोत परिचालनमा समेत कमी आउने देखिएको छ। यस्तो अवस्थामा एकातिर महामारी नियन्त्रणमा थप लगानी गर्नुपर्ने र अर्कोतर्फ नगरको समग्र विकास, सेवा प्रवाहका साथै नगरवासीहरूको अपेक्षा अनुरूप देखिने गरी क्रियाकलाप संचालनार्थ स्रोतमाथि चाप पर्ने निश्चित छ।

- ७) महामारीका कारण समग्र सामाजिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा परेको प्रतिकूलतालाई सम्बोधन गर्दै “समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली” को राष्ट्रिय आकांक्षा सहितको दिगो विकासका लक्ष्यहरु हासिल गर्न र कृषि, उद्योग, शिक्षा, पर्यटन र पूर्वाधार विकासको माध्यमबाट यस नगरपालिकालाई मुलुककै उत्कृष्ट, व्यवस्थित, सुन्दर एवं हराभरा नगर बनाई “हाम्रो रहर, समृद्ध नगर” को सपनालाई साकार पार्न देहायका रणनीतिक आधार र पक्षलाई ध्यानमा राखी आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छः-
- क) कोभिड महामारीले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा नकारात्मक प्रभावका कारण नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र विकास साझेदारहरबाट प्राप्त हुने अनुदान एवं सहायतामा कमी आउन सक्ने भएकोले अधिकतम आन्तरिक स्रोत परिचालन गर्ने,
- ख) आर्थिक क्रियाकलाप, कृषि उत्पादन, स्थानीयस्तरमा रोजगारी सिर्जना, विकास निर्माण र सामाजिक जनजीवनमा थप क्षति हुन नदिई कार्य सुचारु गर्ने,
- ग) स्रोतको मितव्ययी प्रयोग र आर्थिक उपलब्धि तथा विकासका प्रतिफलको न्यायोचित वितरण गर्ने,
- घ) स्वास्थ्य, शिक्षा तथा अन्य सामाजिक क्षेत्रमा कार्यक्रम संचालन र गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गरी स्वस्थ, शिक्षित, न्यायपूर्ण र गतिशील सामाजिक जीवन स्थापना गर्ने,
- ङ) समग्र र सन्तुलित विकासको लागि शुरु गरिएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु तोकिएको समय, लागत र गुणस्तरमा सम्पन्न गर्ने,
- च) आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको प्राथमिकीकरण, फजुल खर्च नियन्त्रण, वित्तीय अनुशासन कायम राख्दै अनुत्पादक क्षेत्रको लगानी नियन्त्रण गरी उत्पादनशील र रोजगारमूलक क्षेत्रमा लगानी बढाउने,
- छ) सेवा प्रवाहमा सुधार, सुशासन जवाफदेहीता र पारदर्शीता अभिवृद्धि गर्ने।
- ८) निर्वाचनको क्रममा जनतासामु हामीले प्रस्तुत गरेको प्रतिवद्धता अनुसारका लक्ष्य हासिल गर्न नेपालको संविधान, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्यका साथै अन्य क्षेत्रगत नीति एवं मार्गदर्शनमा आधारित भई उपरोक्त नीति, योजना र कार्यक्रमसँग सामञ्जस्यता कायम राख्दै नगरपालिकाको वस्तुस्थितिमा आधारित नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी नगरबासीको आधारभूत आवश्यकताको परिपूर्ति, रोजगारी सिर्जना, विकासमा स्थानीय स्रोत, साधन, सीप, पूँजी र प्रविधिको प्रयोग, समावेशिता, सुशासन, सामाजिक न्याय, समानता र सुरक्षाको प्रत्याभूति तथा मानव संसाधनको क्षमता विकासगरी नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालार्ई व्यवसायिक, प्रतिस्पर्धी, जनमुखी, पारदर्शी र प्रविधिमैत्री बनाउदै सुशासनलाई संस्थागत गर्ने दिशामा नीति तथा कार्यक्रम केन्द्रित रहेकोछ।
- ९) जनताको नजिकमा रहेर नागरिकलाई पुर्याउनु पर्ने कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, पूर्वाधार निर्माण लगायतका सार्वजनिक सेवा सुविधाको प्रभावकारी ढंगबाट प्रवाह गर्न सरकारी, निजी, गैरसरकारी तथा सामुदायिक क्षेत्रसँग साझेदारी र सहकार्य गर्दै सुशासन र विकासलाई संस्थागत गर्ने हिसाबले आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रम निर्माण गरिएको छ। अब म क्षेत्रगत रुपमा सूर्यविनायक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दछु।

#### क. स्वास्थ्य:

- १०) कोरोना संक्रमण रोकथाम र स्वास्थ्य प्रणालीमा सुधार नगरपालिकाको पहिलो प्राथमिकता हुनेछ। यसका लागि “कोभिड महामारी विरुद्धको अभियान; डटेर सामना गर्न सूर्यविनायक नगरपालिकाको सामुहिक आह्वान” अभियान संचालन गरिनुका साथै कोभिड विरुद्धको क्रियाकलापहरू जस्तै: खोज पडताल, निशुल्क स्वाब संकलन तथा परीक्षण र खोप कार्यक्रमलाई चरणबद्ध अभियानको रूपमा संचालन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ। कोभिड संक्रमण नियन्त्रण गर्न वडास्तर देखि नै लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- ११) आगामी दिनमा नगरपालिका क्षेत्र भित्रका कोभिड संक्रमितलाई सकेसम्म नजिकमा रहेर सेवा प्रवाह गर्नुपर्ने आवश्यकतालाई सम्बोधन हुने गरी सबै वडाका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा दक्ष जनशक्ति र स्वास्थ्य सामग्री एवं उपकरणहरूको समुचित प्रबन्ध मिलाइनेछ। नगरपालिकाको वडा नं ८ जगातीमा छिट्टै संचालनमा आउन लागेको सूर्यविनायक अस्पताललाई आगामी दिनमा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारसँगको सहकार्य र सहलगानीमा विशिष्टकृत सेवा सहित सबै प्रकारका स्वास्थ्य सुविधा उपलब्ध गराउने सुविधा सम्पन्न अस्पताल संचालन गरिनेछ।
- १२) नगरपालिकाले कोभिड संक्रमणका कारण आइसोलेसनमा रहेका तर स्वास्थ्य अवस्था सामान्य रहेका नागरिकको नियमित स्वास्थ्य जाँच, परीक्षण र औषधि उपचारको प्रबन्ध गर्नुका साथै वडा स्वास्थ्य निरीक्षक मार्फत निःशुल्क स्वास्थ्य परामर्श सेवा उपलब्ध गराइनेछ।
- १३) निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा आम नगरवासीको सुलभ र सहज पहुँचलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी राष्ट्रिय अभियानको रूपमा रहेको स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई व्यापक बनाइनेछ। नगर स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम कार्यविधि जारी गरी नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास भई स्वास्थ्य बीमा गर्ने सबै घर परिवारलाई स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम वापत लाग्ने खर्च मध्ये रु. १०००।०० का दरले नगरपालिकाले व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- १४) “निरोगी नगर” निर्माणको लागि नगरबासीलाई नगरपालिका मातहतका स्वास्थ्य संस्थाबाट निःशुल्क रूपमा पाउने औषधीहरूको सहज उपलब्धताको व्यवस्था मिलाउनुको साथै नगरपालिकाले निःशुल्क उपलब्ध गराएका औषधी तथा अन्य सेवाहरूको विवरण सार्वजनिक गरिनेछ। सुलभ र गुणस्तरीय सेवाको पहुँच सुनिश्चित गर्न जनसंख्याको अनुपातमा आवश्यक जनशक्ति र अत्यावश्यक औषधीको व्यवस्था, आधुनिक प्रविधि तथा उपकरण प्रयोग, गुणस्तरीय र बिस्तारित प्याथोलोजी सेवा, कार्यरत जनशक्तिको ज्ञान तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- १५) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई आधारभूत तथा पुनर्ताजगी तालिमको व्यवस्थाका साथै शारिरीक रूपमा कमजोर र ६० वर्ष उमेर पूरा गरेका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई उहाँहरूले स्वास्थ्य क्षेत्रमा पुर्याउनुभएको योगदानको कदर गर्दै प्रोत्साहन सहित सेवाबाट बिदा दिने र रिक्त स्थानमा सक्षम महिलाहरूबाट सेवाको प्रबन्ध मिलाइनेछ।
- १६) “स्वस्थ नगर हामी सबैको रहर्” अभियान अन्तर्गत घुम्ति शिविर मार्फत विशेषज्ञ सेवा, प्रयोगशाला सेवा र निःशुल्क औषधि वितरण तथा नसर्ने रोग सम्बन्धि विभिन्न अभिमुखीकरण लगायत कार्यक्रम संचालन

गरिनेछ। नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने १६ वर्ष मुनि उमेर समूहका क्यान्सर बिरामीको उपचारमा विशेष आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइनेछ।

#### ख. शिक्षा:

- १७) शिक्षक दरबन्दी मिलान तथा व्यवस्थापनको कार्य सम्पन्न गरी सामुदायिक विद्यालयलाई नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको सहयोग एवं नगरपालिका र समुदायको सहकार्यमा पूर्वाधार र स्रोत साधनले सम्पन्न तुल्याउने कार्यलाई प्रथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ। नगरक्षेत्रभित्रका सामुदायिक विद्यालयमा शुद्ध पिउने पानीको लागि पानी शुद्धिकरण प्रविधि जडान कार्यको थालनीका साथै आधारभूत स्वास्थ्य सामग्री उपलब्धताको व्यवस्था गरिनेछ।
- १८) बालबालिकाको स्वास्थ्य सुरक्षा तथा पढाईमा कोभिड संक्रमणको जोखिमलाई ध्यानमा राखी सूचना प्रविधि तथा कम्प्युटरको माध्यमबाट अनलाइन कक्षा संचालनमा सहयोग पुर्याउन सबै सामुदायिक विद्यालयमा इन्टरनेट जडान गरिनेछ। यसको प्रभावकारिता वृद्धिका लागि विद्यालयका शिक्षकहरूलाई तालिम तथा क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गर्नुको साथै शिक्षकहरूसँग कार्यसम्पादन करार सम्झौता गरी अध्यापन गरेको विद्यार्थी, विषय र विद्यालयको नतिजाको आधारमा दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ।
- १९) “बालबालिकाहरूलाई विद्यालय ल्याई सिकाऔं, टिकाऔं र बिकाऔं” को नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ। स्थानीय इतिहास, भूगोल, कला, साहित्य, संस्कृति आदि विषयको जानकारी र नगरप्रतिको अपनत्वभाव विकास गर्न स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
- २०) विद्यालयको समग्र व्यवस्थापन, विद्यार्थी संख्या तथा नतिजाको आधारमा उत्कृष्ट सामुदायिक विद्यालयलाई पुरस्कृत गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ। नगरपालिकाभित्रका प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयबाट एसईई परीक्षामा सर्वोत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने १/१ जना विद्यार्थी र नगरक्षेत्रमा स्थायी बसोबास गरेका उच्च शिक्षामा सर्वोत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने जेहन्दार विद्यार्थीलाई पुरस्कृत गरिनेछ।
- २१) बालविकास केन्द्रको सुदृढीकरण गरी नमूना बालविकास केन्द्रको रूपमा विकास गरिनेछ। बालविकास सहजकर्ता र विद्यालयका कर्मचारीलाई मासिक रूपमा नेपाल सरकारले उपलब्ध गराउने सेवा सुविधाका अतिरिक्त नगरपालिकाले थप प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराउनेछ। सामुदायिक विद्यालयहरूमा प्रारम्भिक कक्षा देखि माथिल्लो कक्षासम्म अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठन गर्ने नीतिलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
- २२) सामुदायिक विद्यालयको प्राथमिक तहमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीलाई उपलब्ध गराइएको निःशुल्क खाजा कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाउनुको साथै विद्यालयमा सेनेटरी प्याड व्यवस्थापन गर्न भेन्डीड मेसिन तथा डिस्पोजल मेसिन जडान कार्य थालनी गरिनेछ।
- २३) नगरक्षेत्रभित्र संचालित संस्थागत विद्यालयहरू दर्ता, सूचीकरण तथा नवीकरणको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ। कोभिडका कारण सिर्जित समस्यालाई सम्बोधन गर्न संस्थागत विद्यालय लक्षित विभिन्न सहायताका कार्यक्रम ल्याउनुको साथै नगरको शिक्षा क्षेत्रको विकासका लागि सामुदायिक र संस्थागत

विद्यालयका बीचमा शिक्षामा गुणस्तर र पहुँचमा समानता स्थापित गर्न अन्तर विद्यालय अनुगमन भ्रमण, सिकाई साझेदारी, असल अभ्यास आदान प्रदान र विभिन्न किसिमका अतिरिक्त तथा सह क्रियाकलाप निरन्तर संचालन गरिनेछ।

### ग. कृषि तथा पशुपन्छी विकास:

- २४) नगरपालिकाभित्र कृषियोग्य जमिन पर्याप्त भएका वडामा कम्तिमा एउटा नमूना कृषि पकेट क्षेत्र विकास गरिनेछ। युवाहरूलाई कृषि पेशामा आकर्षण गर्न “आफ्नो ठाउँ आफै बनाऔं” अभियान संचालन गरी माग, आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा व्यवसायिक तालिम र तालिम लिएकालाई मौसम अनुसारको उन्नत जातका फलफूल, तरकारी तथा अन्नबालीको लागि सहज र सरल ढंगबाट अनुदानित मल, बीउ, नवीनतम प्रविधि र प्राविधिक सल्लाह समयमै उपलब्ध गराइनेछ।
- २५) “बाँझो जमिनको प्रयोग कृषिमा आत्मनिर्भर बन्न सहयोग” भन्ने सोचका साथ बाँझो जग्गामा खेती गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। व्यवसायिक पुष्पखेती गरिरहेका कृषकहरूलाई पुष्पखेतीमा आकर्षण गराई रोजगारीको सिर्जना गर्न पुष्पखेतीमा अनुदानमा बेर्ना वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ। “एक घर दुई फलफूलका विरुवा” कार्यक्रम सञ्चालन गरी बढीभन्दा बढी फलफूल उत्पादनलाई प्रोत्साहित गरिनेछ।
- २६) कृषकहरूलाई सामूहिक खेतीतर्फ आकर्षित गर्न बढीमा ५ जनाको समूह बनाई परियोजना प्रस्ताव सहित आउने कृषक समूहलाई अधिकतम ३ लाखसम्म कृषि अनुदान उपलब्ध गराइनेछ।
- २७) कृषकको सूचीकरण, कृषि क्षेत्रको तथ्यांक अद्यावधिक तथा उत्कृष्ट कृषकलाई पुरस्कृत गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ। कृषकलाई प्रोत्साहनको लागि प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम, सिंचाइको उचित प्रबन्ध, बजारको सुनिश्चितता तथा भण्डारणको लागि पूर्वाधार विकासमा विशेष ध्यान दिइनेछ। कृषकहरूको बीचमा स्वस्थ प्रतिस्पर्धात्मक वातावरणको सिर्जना गर्दै कृषि प्रणालीलाई सुदृढ र दिगो बनाउन उत्कृष्ट कृषक वा कृषक समूहलाई पुरस्कृत गरिनेछ।
- २८) “नगरको उत्पादन नगरमै उपभोग” को नीतिलाई प्रोत्साहन गर्न वडास्तरमा आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गरी स्थानीय उत्पादन बिक्री तथा उपभोगको व्यवस्था मिलाइनेछ। यसको लागि कृषि मेला, नियमित कृषि हाट बजार, फुड फेस्टिभल आदि आयोजना गरिनेछ।
- २९) “सिंचाई गरौं र उत्पादन बढाऔं” अभियान मार्फत नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका खेतीयोग्य जमिनमा सिंचाई सुविधा पुर्याई कृषि उत्पादनमा बृद्धि गर्न परम्परागत राजकूलो, मुहान, ताल तलैया, पोखरी संरक्षण तथा पुनर्स्थापनामा लागत साझेदारी गर्ने नीति लिइनेछ। निर्माण सम्पन्न सिंचाई आयोजना संचालन तथा मर्मत संभारमा स्थानीय उपभोक्ता समितिलाई सक्षम र जिम्मेवार बनाइनेछ।
- ३०) कृषिमा आत्मनिर्भरताको लागि बीउबिजन बैंक र कृषि केन्द्र, प्रांगारिक मल उत्पादन केन्द्र, बजार तथा भण्डारण केन्द्र, चिस्यान केन्द्र, कृषि प्रयोगशाला स्थापना गरी यसलाई क्रमशः स्तरीकृत गर्दै लगिनेछ। प्रांगारिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहनस्वरूप माटो सुधारका कार्यक्रम अन्तर्गत कृषकलाई चुन र प्रांगारिक मल वितरण गरिने छ।

- ३१) पशुजन्य उत्पादनमा जोड दिदै कृषकलाई निःशुल्क पशु स्वास्थ्य सेवा तथा लागत सोझेदारीमा पशुपालनमा थप लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। व्यवसायिक पशुपंक्षी फार्महरू वातावरण तथा प्रविधि मैत्री बनाउन मापदण्ड तयार गरी लागू गरिनेछ।
- ३२) परम्परागत रूपमा पशुपंक्षी पालन गर्दै आएका कृषक तथा कृषक समूहहरूलाई लक्षित गरी नश्व सुधार तथा आहार व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। पशुपंक्षी व्यवसायलाई आयमूलक पेशाको रूपमा स्थापित गर्न उत्कृष्ट कृषक सम्मान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। कृषकलाई पशु बीमा गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ।
- ३३) नगर क्षेत्रमा भएका सामुदायिक कुकुर व्यवस्थापन गर्न वध्याकरण शिविर सञ्चालन गरिनेछ। छाडा पशुहरू नियन्त्रण र घरपालुवा पशुहरू वेवारिसे छाड्ने व्यक्तिको पहिचान गरी कानून बमोजिम कडा कारवाही गरिनेछ।

#### घ. शहरी विकास:

- ३४) “योजनाबद्ध शहरी विकास, सुरक्षित बस्ती विकासको निकास” लाई मनन गरी व्यवस्थित शहरीकरण मार्फत सर्वसुलभ, दिगो र सुन्दर शहरको विकास गर्न भू-उपयोग योजनामा आधारित व्यवस्थित एवं योजनाबद्ध वातावरणमैत्री शहरी विकास गर्ने नीति लिइनेछ। अनियन्त्रित शहरी विकास नियन्त्रण र नयाँ बस्ती विकासको लागि स-साना पकेट स्थानहरू पहिचान गरी समुदायको साझेदारीमा बस्ती विकास गरिनेछ। आवास तथा बस्ती विकासका लागि छुट्याइएका क्षेत्रहरूमा निजीक्षेत्र तथा नगरपालिकाको संयुक्त पहलमा जग्गा एकीकरण आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ।
- ३५) शहरी विकास मन्त्रालय र काठमाण्डौ उपत्यका विकास प्राधिकरणबाट स्वीकृत विस्तृत परियोजना प्रस्तावमा उल्लेखित नगरपालिका क्षेत्रभित्र पर्ने स्थानमा नयाँ शहर निर्माण कार्य यथासमयमा सम्पन्न गर्न गराउन आवश्यक समन्वय गरिनेछ।
- ३६) बसोबासका लागि नगर क्षेत्रमा नयाँ जग्गा विकासका क्रममा पूर्वाधार निर्माण गर्दा उपयुक्त प्रविधि र डिजाइनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। स्थानीय मौलिक तथा प्राचिन वास्तुकला प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय निर्माण सामग्री प्रयोग गरी सुरक्षित घर निर्माणलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। भवन निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन संहिता र भवन निर्माण मापदण्डको प्रभावकारी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाइनेछ। नगरपालिकाको घर नक्सा तथा बाटो सम्बन्धी मापदण्ड कडाइका साथ लागू गरिनेछ।
- ३७) निजी आवास अभिलेखीकरण कार्यलाई थप प्रभावकारी र व्यवस्थित तुल्याइनेछ। नक्सापास प्रक्रियालाई, वैज्ञानिक र आधुनिक प्रविधि मैत्री बनाउन कम्प्युटर नेटवर्क प्रणालीमा आधारित नक्सापास प्रक्रिया शुरु गरिनेछ। निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र लिइसकेपछि नगरपालिकाको पूर्व स्वीकृतिविना थप संरचना निर्माण गरेको पाइएमा सोको अभिलेख राखी कानूनी कारवाही गरिनेछ।
- ३८) सघन शहरी बस्ती भएका स्थानमा उपभोक्ताको सहलगानीमा पार्क, ढल, विद्युत, खानेपानी तथा शहरी सडक निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ।



- ३९) भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान आयोग र नगरपालिकाबीच भएको समझदारी बमोजिम नगरक्षेत्रभित्रका भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबास सम्बन्धी समस्या समाधानको लागि आवश्यक पहल र सहजीकरण गरिनेछ।
- ४०) नगरपालिकाको स्वीकृति विना भौतिक संरचना निर्माण गरेमा त्यस्तो भौतिक संरचना नगरपालिकाबाट हटाई लागेको सम्पूर्ण खर्च सरकारी बाँकी सरह सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाबाट असूल उपर गरिनेछ। पूर्व स्वीकृतिविना नगरक्षेत्रमा जग्गा सम्प्राप्ति, भू-संरचना बिगाने वा जमिन खण्डीकरण गर्ने गरेको देखिएमा तत्काल कानूनी दायरामा ल्याइनेछ।
- ४१) सार्वजनिक जग्गा उपयोग सम्बन्धि कार्यविधि तर्जुमा गरी सार्वजनिक जमिन तथा नदी उकासको क्षेत्रमा बहुउपयोगी खुला क्षेत्रहरूको निर्माण, विकास र व्यवस्थापन गर्ने तथा लिजमा सरकारी कार्यालय, सरकारी अस्पताल, सिटी हल, सवारी जाँचपास सेन्टर निर्माण गर्न दिने व्यवस्था मिलाइने छ।
- ४२) नगरक्षेत्रका खुला, उपयुक्त र मापदण्ड पुगेका स्थानमा संयुक्त आवास/अपार्टमेन्ट वा बहुउपयोगी व्यापारिक भवन/कम्प्लेक्स निर्माण गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। सार्वजनिक जग्गाको रेखांकन, नक्सांकन, सीमांकन र अतिक्रमित क्षेत्रको पुनप्राप्तिको प्रकृया तदारुकताका साथ अगाडि बढाइनेछ। भएका सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण र सार्वजनिक हितमा प्रयोग गर्ने नीति लिइनेछ।

#### ड. पूर्वाधार निर्माण:

- ४३) एकीकृत शहरी विकास योजना अनुसार संविधानले परिकल्पना गरे बमोजिम नेपाली मौलिकता सहितको वातावरणमैत्री दिगो पूर्वाधार विकास गरिनेछ। पूर्वाधार निर्माण र विकासमा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारका विषयगत मन्त्रालय/ निकायसँगको साझेदारी र समन्वयमा स्रोत परिचालन गरिनेछ। नगरपालिकाभित्र धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रको पहुँच मार्ग, नयाँ तथा पुराना बस्ती जोड्ने अन्तर आधार सडक तथा पूल निर्माणलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाउँदै अधुरा आयोजनालाई समयमै सम्पन्न गर्ने नीति लिइनेछ।
- ४४) नगरक्षेत्रको सडक पूर्वाधार विकासलाई थप व्यवस्थित गरी सडकजन्य जोखिम न्यूनीकरण गर्न नगरक्षेत्रभित्रका सडक चोक तथा सार्वजनिक स्थलमा नगरपालिकाको सहयोगमा सडक बत्ति जडानको लागि **नगरप्रमुख उज्यालो कार्यक्रम** संचालन गरिनेछ।
- ४५) आयोजना छनौट, सञ्चालन र व्यवस्थापनमा दोहोरोपना आउन नदिन नगर आयोजना बैंकको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। आवश्यकता, औचित्यता र स्रोतको उपलब्धताको आधारमा आयोजनाको वर्गीकरण र प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयनको प्रबन्ध गरिनेछ।
- ४६) ठूला र दीर्घकालीन महत्वका पूर्वाधार निर्माणलाई प्राथमिकता दिई तोकिएको समय, लागत र गुणस्तरमा सम्पन्न गरिनेछ। तोकिएको समय लागत र गुणस्तरमा कार्य सम्पन्न गर्ने निर्माण व्यवसायीलाई पुरस्कृत गर्ने नीति लिइनेछ।
- ४७) सडकको नियमित आवधिक र आकस्मिक मर्मत संभार कार्यलाई योजनाबद्ध ढंगबाट कार्यान्वयन गरिनेछ। **“नियमित मर्मत संभार: निर्मित पूर्वाधारको दिगोपनको आधार”** भन्ने भावनालाई आत्मसात गरी

नगर क्षेत्रमा गरिएका पूर्वाधार विकासका भौतिक संरचनाहरूको दिगो व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले मर्मत संभार कोषमा हरेक वर्ष निश्चित रकम जम्मा गर्ने नीति लिइनेछ। सोको लागि मर्मत संभार कोष व्यवस्थापन कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।

- ४८) बढ्दो शहरीकरण र सवारी साधनको चापलाई व्यवस्थित गर्न नगर क्षेत्रमा भएका खुला क्षेत्रहरूको पहिचान गरी सामुदायिक, सहकारी तथा निजी क्षेत्रसँग सहकार्यमा सःशुल्क तथा निःशुल्क पार्किङ्गको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ४९) प्रत्येक वडामा कम्युनिटीहल, इ-लाइब्रेरी, खेलमैदान, फुटसल, पौडी पोखरी, जिमहल निर्माणको लागि स्थान पहिचान गरी प्रकृया अगाडि बढाइनेछ। निर्माण सम्पन्न भएका पूर्वाधार संचालन तथा व्यवस्थापनको दिगोपनाको लागि सार्वजनिक निजी साझेदारी गरिनेछ।
- ५०) विकास बजेटलाई उत्पादनशील योजना र कार्यक्रममा प्राथमिकता दिइनेछ। विकास निर्माणमा अध्ययन अनुसन्धान र डिजाइन पक्षलाई जोड दिँदै विस्तृत अध्ययन र डिजाइन तयार भएपछि मात्रै निर्माण प्रकृया थालनी गर्ने पद्धति संस्थागत गरिनेछ।

#### च. उद्योग, उद्यमशीलता र रोजगारी:

- ५१) नगर क्षेत्रका सबै घरेलु, साना तथा मझौला उद्योगको अभिलेखीकरण र सूचीकरण गरी विवरण अद्यावधिक गरिनेछ। नगर उद्योग व्यवसाय ऐन तर्जुमा गरिनेछ।
- ५२) “समृद्ध नगर निर्माणको आधार: उद्यमशीलता, उत्पादनवृद्धि र रोजगार” लाई यथार्थतामा परिणत गर्न उपलब्ध स्रोत, साधन, पूँजी, सीप र प्रविधिको अधिकतम उपयोग गरी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। स्थानीय स्रोत, साधन, सीप र प्रविधिमा आधारित रोजगारी सिर्जना गर्ने लघु, घरेलु, साना तथा मझौला उद्यमलाई प्राथमिकता र प्रोत्साहन गरिनेछ।
- ५३) नगरपालिकाको वडा नं.७ मा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको आर्थिक सहयोगमा एक नगरपालिका एक उद्योग ग्राम निर्माण कार्यलाई थप तिब्रता दिइनेछ।
- ५४) हातमा सीप नभएका तर म सक्छु म गर्छु भन्ने भावना भएका युवालाई दक्ष र सीपयुक्त बनाई रोजगारीको सुनिश्चितताको लागि छोटो अवधिको प्राविधिक तथा सीपमूलक तालिम संचालन गरिनेछ। सीप भएका उद्यमशील नागरिकलाई व्यवसाय संचालन गर्न समन्वय र सहजीकरण गरिनेछ। सिर्जनशील उद्यम व्यवसाय संचालन गर्ने, धेरैलाई रोजगारी दिने वा रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्ने उद्यमीलाई वर्ष उद्यमी सम्मानबाट पुरस्कृत गरिनेछ।
- ५५) व्यवसायिक कृषि, उद्यमशीलता र निजामती सेवामा प्रवेश गर्न इच्छुक युवाको लागि रोजगारी दिने सीपमूलक तालिम/तयारी कक्षा संचालन गरी तिनको अभिलेखीकरण र नगरपालिकाले संचालन गर्ने विभिन्न क्रियाकलापमा तिनै तालिम लिएका व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिइनेछ। नगरपालिकाको अग्रसरतामा प्राविधिक तथा सीप विकास स्कूल संचालनको तयारी थालिनेछ।
- ५६) रोजगार सेवा केन्द्रलाई प्रभावकारी बनाई श्रम सूचना बैंक मार्फत रोजगारी प्राप्तिमा सहयोग गरिनेछ। प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई सीपयुक्त दक्ष जनशक्ति विकास र रोजगार सम्बन्धी अन्य कार्यक्रमसँग

आवद्ध गरी यथार्थ उत्पादनमूलक रोजगारी सिर्जना गर्ने बेरोजगार लक्षित अभियानका रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।

- ५७) उपभोक्ताको हक हित र अधिकारको संरक्षणका लागि बजार अनुगमनलाई नियमित र व्यवस्थित गरी गुणस्तरीय र स्वस्थकर सामान सुपथ मूल्यमा सहज ढंगबाट उपभोक्ताले प्राप्त गर्ने कुराको सुनिश्चित गरिनेछ। नगरक्षेत्रभित्र खाद्यान्न उत्पादन आपूर्ति र भण्डारणको अद्यावधिक प्रतिवेदन प्राप्त गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ।
- ५८) नगर क्षेत्रमा खाद्य संकट उत्पन्न हुन नदिन नगर क्षेत्रलाई लक्षित गरी कृषि सहकारी तथा निजी क्षेत्रको सहकार्यमा लागत साझेदारीमा फुड बैंक स्थापना गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। नगर क्षेत्रमा भएको उत्पादनलाई नगरमा नै उपयोग गर्ने रणनीति तय गरिनेछ।

#### छ. पर्यटन, वन तथा वातावरण संरक्षण:

- ५९) नगरक्षेत्रभित्रको जैविक विविधता, ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक एवं पर्यटकीय सम्पदाहरूको पहिचान गरी त्यसको अभिलेखीकरण गर्दै प्रचारप्रसार, संरक्षण तथा संवर्द्धन र विकास गरिनेछ। नगरक्षेत्रभित्र रहेको राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको जैविक विविधता संरक्षण गर्दै यस आसपासको क्षेत्रलाई समेटि निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा पर्या-पर्यटकीय पूर्वाधारहरूको निर्माण गरी नगरपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने नीति लिइनेछ।
- ६०) नगरक्षेत्रभित्र फुर्सदको समय उपयोग तथा मनोरञ्जन लिने स्थल, साहासिक खेल, पदमार्ग, आराम क्षेत्र लगायत मानव निर्मित पर्यटकीय संरचना तथा पूर्वाधार निर्माण र विकासमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन र सहजीकरण गरिनेछ। धार्मिक, सांस्कृतिक र साहासिक पर्यटन विकास र प्रवर्द्धन गरिनेछ।
- ६१) भाषा, कला, संस्कृति, सम्पदा र साहित्यको संरक्षण, संवर्द्धन र विकास गर्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। लोक संस्कृतिको पर्यायको रूपमा रहेको पुराना बाजागाजा संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्न विशेष कार्यक्रम ल्याइनेछ।
- ६२) सफा र हरित शहरको सपना साकार पार्न नगर क्षेत्रका खाली जमीनमा वृक्षरोपण, हरितपार्क तथा हरितपदमार्ग निर्माणलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरी हरभरा नगर बनाइनेछ। वनको संरक्षण, विकास र उपयोगमा नगरवासीको सहभागिता अभिवृद्धि गर्न सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिलाई स्थानीय सरकार संचालन ऐनको प्रावधान बमोजिम नगरपालिकाको दायराभित्र ल्याइनेछ।
- ६३) नगरक्षेत्रभित्र अरनिको राजमार्ग तथा अन्य सडक आसपास क्षेत्रमा वृक्षरोपण तथा रोपिएका बोटबिरुवा र दुबो सहितको हरियालीको संरक्षण गर्न निजी तथा सामुदायिक संघसंस्थासँग सहकार्य गरी दिगो हरित सडक विकास गरिनेछ।
- ६४) वन तथा वन्यजन्तु विनाश गर्ने, वन क्षेत्रको भौतिक संरचना बिगार्ने, मास्ने वा अनधिकृत रूपमा वन क्षेत्रको प्रयोग गर्ने, प्राकृतिक श्रोत साधनको दोहन गर्ने व्यक्ति तथा समुदायको पहिचान गरी कानूनी दायरामा ल्याइनेछ।

- ६५) प्लाष्टिक झोलालाई निरुत्साहित गर्दै वैकल्पिक झोलाको प्रयोगलाई प्रेरित गरिनेछ। सार्वजनिक स्थानहरूमा फोहोरमैला विर्सजन गर्ने तथा प्रदूषणयुक्त कार्य गर्ने व्यक्ति तथा संस्थाहरूको पहिचान गरी नियमनका साथै कानूनी कारवाही गरिनेछ।
- ६६) नगरक्षेत्रको वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमानेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा विकास साझेदारसँगको सहयोगमा संभाव्यता अध्ययन थालनी गरिनेछ। वातावरण संरक्षण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापनका सन्दर्भमा छिमेकी नगरपालिकासँग समेत समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।
- ६७) जल, वायु, माटो, ध्वनि तथा विद्युतीय लगायत सबै प्रकारको वातावरणीय प्रदूषणको रोकथाम र नियन्त्रण गर्न आवश्यक नीति, कानून र प्रभावकारी संरचना निर्माण गर्नुका साथै सोध, अनुसन्धान र क्षमता अभिवृद्धि एवम् चेतनामूलक कार्यक्रमहरूको सञ्चालनमा निरन्तरता दिइनेछ।
- ६८) फोहोरको उत्पादन स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी व्यवस्थापन र फोहोरलाई मोहरमा रूपान्तरण गर्दै उर्जा र जैविक मल उत्पादन गर्न सार्वजनिक निजी साझेदारी कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ। सड्ने गल्ने खालका घरायसी फोहोर घरमै जम्मा गरी त्यसको प्रयोग मार्फत कौसीखेती कार्यक्रम प्रवर्द्धनमा प्रोत्साहन गरिनेछ।
- ६९) नगरक्षेत्रमा वातावरणीय मापदण्ड पुरा नगरेका ईटा उद्योगहरूको वातावरण परीक्षण गरी वातावरणमैत्री नदेखिएका उद्योगहरूलाई विस्थापित गर्नुका साथै वातावरणीय मापदण्ड पुरा नभएसम्म नगरक्षेत्रमा कुनै पनि प्रकारका उद्योग कल कारखाना स्थापना र सञ्चालनमा पूर्ण रोक लगाउने नीतिलाई कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ।
- ७०) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारसँगको समन्वय र सहयोगमा नगर जलवायु अनुकूलन कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनीकरण र हरियाली प्रवर्द्धन गर्न सार्वजनिक स्थल तथा सडक किनारामा वृक्षारोपण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

#### ज. खानेपानी तथा सरसफाई:

- ७१) “एक घर: एक धारा” को नीतिलाई निरन्तरता दिँदै नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालित खानेपानीका नयाँ तथा क्रमागत आयोजना नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाको सहलगानी एवं सहकार्यमा सम्पन्न गरी सबै घरधुरीमा खानेपानीको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ। बढ्दो शहरीकरण र बस्ती विकाससँगै खानेपानीको माग र आपूर्तिको पूर्वानुमान गरी आवश्यक तयारी थालिनेछ।
- ७२) खानेपानीको स्रोत संरक्षणको लागि ऐतिहासिक ढुंगेधारा र कुवा तथा परम्परागत स्रोतलाई सम्पदाकै रूपमा संरक्षण गर्नुको साथै जलाधारको दिगो संरक्षणका लागि मापदण्ड बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ। नगरक्षेत्रका सबै जलाधारयुक्त खानेपानी मुहान तथा कुवाहरूको अभिलेख बनाई तिनको उपयोग र वितरणको मापदण्ड निर्धारण गरी नगर जलस्रोत ऐन बमोजिम दर्ता भएका जल उपभोक्ता समितिको दर्ता नियमित, नवीकरण र नियमनको व्यवस्था मिलाइनेछ।
- ७३) कोभिड संक्रमणको जोखिमलाई समेत मध्येनजर राखी नगरपालिकाको पूर्ण सरसफाई रणनीतिक योजना, २०७६ बमोजिम सबै वडास्तरीय समितिलाई क्रियाशील बनाई नगरक्षेत्रमा पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ। यसका लागि निजी तथा सामुदायिक संघसंस्था र गैरसरकारी

संघसंस्थासँग साझेदारी र समन्वय गरिनेछ। नगरक्षेत्रभित्र सार्वजनिक शौचालय नभएका सार्वजनिकस्थलमा शौचालयको प्रबन्ध गरिनेछ।

#### झ. युवा तथा खेलकूद:

- ७४) नगरक्षेत्रका युवालाई लक्षित गरी स्व:रोजागर, आत्मनिर्भर र स्वावलम्बी बनाउन युवा उद्यमी प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ। युवाहरूलाई स्थानीय माग र आवश्यकता आधारमा छोटो अवधिका रोजगारमूलक सीप विकास तालिम प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- ७५) युवा तथा बालबालिकामा रहेको अन्तर्निहित प्रतिभा र क्षमताको प्रस्फुटनका साथै नगरबासीबीच सम्बन्ध विकास र व्यक्तित्व विकासको लागि नगरस्तरीय साहित्यक एवं सास्कृतिक कार्यक्रम, हाजिरीजवाफ, वक्तृत्वकला लगायतका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- ७६) समुदायस्तरदेखि नै खेल र खेलसंस्कृतिको विकास र प्रवर्द्धन गर्न नगरप्रमुख कप लगायत विभिन्न किसिमका नगरस्तरीय खेलकूद प्रतियोगिता संचालन गरिनेछ।
- ७७) नगरक्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा विशेष योगदान पुर्याएका खेलाडी तथा खेल क्षेत्रका व्यक्तिलाई सम्मान र पुरस्कृत गर्ने संस्कृतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- ७८) नगर क्षेत्रमा रहेका खुला तथा सार्वजनिक स्थानमा सार्वजनिक निजी साझेदारीमा खेलमैदान र खेल पूर्वाधारको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यको थालनी गरिनेछ। यस नगरपालिकाको वडा नं ९ स्थित नखेलमा रंगशाला निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिनेछ।

#### ञ. विपद व्यवस्थापन:

- ७९) प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपदका कारण भौतिक, आर्थिक, सामाजिक विकास र प्रगतिमा प्रतिकूल प्रभाव पर्न सक्ने कुरामा सचेत रहँदै सबै प्रकारका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोषमा नगरपालिकाको तर्फबाट रु. एक करोड विनियोजन गरी उक्त कोषमा रकम जम्मा गर्न व्यक्ति, निजी क्षेत्र, सरकारी निकाय, सहकारी र गैरसरकारी संघसंस्थालाई समेत आव्हान गरी सहलगानीमा विपद व्यवस्थापन कार्य गर्ने नीति लिइनेछ।
- ८०) “सूर्यविनायक नगर: विपद जोखिमबाट सुरक्षित शहर” को नीति लिइनेछ। यसको लागि जोखिममुक्त संरचना निर्माण, विपद पूर्वसूचना प्रणालीको विकास र विपद सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धिमा जोड दिइनेछ। संभावित जोखिमयुक्त स्थानमा जोखिम नक्सांकन तथा विश्लेषण गरी जोखिमयुक्त बस्तीको सुरक्षित स्थानान्तरण तथा एकीकृत बस्ती विकासको नीति लिइनेछ। सडक दर्घटना जोखिम न्यूनीकरण गर्न सचेतनामूलक विविध कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- ८१) विपद जोखिम न्यूनीकरण, प्रतिकार्य, पूर्व तयारीका लागि आवश्यक तालिम तथा क्षमता विकासको साथै विपद व्यवस्थापन रणनीति र कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, निजीक्षेत्र, सहकारी र सामुदायिक तथा गैरसरकारी संस्थासँग आवश्यकता र प्राथमिकताका आधारमा सहयोग र सहकार्य गरिनेछ।

८२) विपद प्रभावितको खोज उद्धार तथा राहतको मापदण्ड बनाउने र नगरपालिका तथा मातहतका वडा कार्यालयमा बाढी, पहिरो लगायतका प्रकोपबाट सिर्जित विपदलाई सम्बोधन गर्न आवश्यक आधारभूत सामग्री भण्डारणको व्यवस्था गरिनेछ । नगरपालिका तथा मातहतका वडा कार्यालयमा आगलागीबाट हुन सक्ने संभावित क्षति न्यूनिकरणका लागि अग्नि नियन्त्रक जडान गरिनेछ ।

#### ट. सामाजिक न्याय र समानता:

८३) संविधान र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानूनको अधिनमा रही सबै वर्ग र समुदायका नागरिकको स्रोत साधनमाथिको अवसर, पहुँच र लाभको बाँडफाँडमा समान हिस्सेदारी स्थापित गर्ने नीति लिइनेछ । पछाडि परेका वर्ग र समुदायको आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरणको लागि सीप, पूजी र प्रविधिमा पहुँचको लागि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

८४) राज्यबाट उपलब्ध गराइने सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको लागि नगरपालिकाभित्र रहेका जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, दलित बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको विवरण नियमित रूपमा अद्यावधिक र व्यवस्थित गरी ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिका, अनाथ, असहाय, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, अल्पसंख्यक र अति विपन्न नागरिकहरूको सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

८५) ज्येष्ठ नागरिकमा रहेको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई पुस्तान्तरण र हस्तान्तरण गर्न प्रत्येक वडामा १/१ वटा ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र संचालन गरिनेछ । नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने ८० वर्ष भन्दा माथि उमेर समूहका ज्येष्ठ नागरिकलाई उहाँहरूले समाजमा पुर्याउनुभएको योगदानको कदरस्वरूप **ज्येष्ठ नागरिक मेयर सम्मान कार्यक्रम** संचालन गरिनेछ ।

८६) लैंगिक विभेद र हिंसा, मानव बेचबिखन, सार्वजनिक र कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम संचालनका साथै यस विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । हिंसा पीडित तथा प्रभावितको उद्धार, राहत, मनोसामाजिक परामर्श, मनोविमर्श, पुनर्स्थापना लगायत सामाजिक संरक्षण गर्न एकीकृत सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । नगरपालिकाको लैंगिक समानता र समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्नुको साथै लैंगिक उत्तरदायी बजेट र सामाजिक परीक्षणको थलनी गरिनेछ ।

८७) अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई मागमा आधारित सीप तथा क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरी उनीहरूले उत्पादन गरेका सामानको बजारीकरणको लागि सहजीकरण गरिनेछ । अपाङ्गता सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन र अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि पहुँचयुक्त भौतिक संरचना एवं पूर्वाधार विकास गरिनेछ । उनीहरूको सीप तथा क्षमता पहिचान नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने अपाङ्गता भएका र आर्थिक रूपले विपन्न व्यक्तिका लागि आवश्यक सहायक सामग्रीहरू जस्तै: बैशाखी, सेतो छडी, हिल चेर आदि वितरणको प्रबन्ध मिलाइनेछ ।

८८) नगरक्षेत्रभित्र स्थायी रूपमा बसोबास गर्ने अशक्त, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र विपन्न नागरिकलाई जीविकोपार्जनमा सहयोग गर्न **नगरप्रमुख राहत कोष** स्थापना गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । यसका लागि कोष संचालन कार्यविधि बनाई लागू गरिनेछ ।

- ८९) सूर्यविनायक नगरपालिकालाई बालमैत्री नगरको रूपमा विकास गर्न नमूना बालविकास केन्द्र स्थापना र बाल अधिकारको संरक्षण एवम् प्रवर्द्धन गर्दै शिक्षाको उज्यालो ज्योतिसम्म सहज पहुँच सुनिश्चित गर्न प्रत्येक वडामा बाल क्लवहरूको गठन गरी उनीहरूको क्षमता विकास गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अघि बढाइनेछ। नगरलाई बाल श्रम मुक्त क्षेत्र बनाइनेछ।
- ९०) सडक मानवमुक्त नगर बनाउनको लागि असहाय, अलपत्र परेका, आश्रयहिन व्यक्तिको उद्धार तथा पुनर्स्थापना कार्यमा निजीक्षेत्र, सामुदायिक संघसंस्था र गैरसरकारी संघसंस्थासँग सहकार्य र साझेदारी गरिनुका साथै त्यस्ता कार्यमा संलग्न व्यक्ति तथा संघसंस्थाको योगदानको कदर गर्दै आवश्यक सहयोग, समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।
- ९१) अन्तरसरकारी तथा सामुदायिक र विकास साझेदार निकायसँगको समन्वय र साझेदारीमा हिंसा प्रभावितहरूको लागि सेफ होम, बालगृह, ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र लगायतका भौतिक संरचना निर्माण संचालन र व्यवस्थापन गरिनेछ।

#### ठ. सहकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्था:

- ९२) स्थानीय उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सिर्जना र गरिबी न्यूनीकरणका साथै नगर क्षेत्रको आर्थिक-सामाजिक रूपान्तरणका लागि नगर क्षेत्रका सहकारी संस्थालाई परिचालन गरिनेछ। सहकारीको माध्यमबाट गरीब, विपन्न वर्गका सदस्यको संलग्नतामा सञ्चालन हुने उत्पादन र लगानीमा आम नागरिकको पहुँच स्थापित गर्न सहकारी संस्था र नगरपालिका बीच साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गरी सहकारीलाई उत्पादन र रोजगारीसँग आवद्ध गरिनेछ। साना किसानहरूलाई सहकारीको माध्यमबाट एकीकृत गर्दै सामूहिक खेती, तरकारी, बीऊ बिजन, फूल र अन्य कृषि उपजको बजार व्यवस्थापन गरिनेछ।
- ९३) सहकारीको विश्वव्यापी सिद्धान्त र मूल्य मान्यता तथा सहकारी कानून अनुरूप सहकारीको दर्ता संचालन नियमन र अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ। यसको लागि नगरक्षेत्रमा संचालित सहकारी संस्थाको अभिलेख व्यवस्थित गर्ने र तिनको प्रवर्द्धन र संस्थागत क्षमता विकासको लागि विविध सीपमूलक तालिम तथा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। प्रत्येक सहकारीले वार्षिक रूपमा कम्तिमा दुईवटा सामाजिक कार्य गरी सोको प्रतिवेदन गर्ने कार्यलाई कडाइका साथ अनुगमन गरिनेछ।
- ९४) नगरपालिकाको नीति, उद्देश्य र कार्यक्रमसँग हातेमालो गर्न इच्छुक राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संघसंस्थालाई सूचीकृत गरी नगरक्षेत्रभित्र सामाजिक-आर्थिक विकास, वातावरण संरक्षण, जलवायु अनुकूलन, विपद व्यवस्थापन लगायतका क्षेत्रमा उनीहरूको सहयोगको क्षेत्र तथा नगरपालिकाको आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा सहकार्य र साझेदारी गरिनेछ।

#### ड. शासकीय प्रबन्ध:

- ९५) नगरभित्रको शान्ति सुव्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाई आम नागरिक र सम्पत्तिको सुरक्षाको प्रत्याभूति गरिनेछ। नगर प्रहरीको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुको साथै नगरगस्तीलाई नियमित र प्रभावकारी बनाइनेछ। नगरपालिकाभित्र सुरक्षाको संवेदनशीलताको दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थानमा सिसिटिभी जडान गरिनेछ।

- ९६) नेपालको संविधान र नेपाल सरकारको कार्यविस्तृतिकरण प्रतिवेदनको बमोजिम स्थानीय तहको एकल र साझा अधिकार सूचीमा परेका विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित निर्माण गर्न बाँकी रहेका कानूनको मस्यौदा गर्ने कार्य सम्पन्न गरी त्यसमा सबैको अपनत्व र स्वामित्व सुनिश्चित गर्न सम्बन्धित सरोकारवालासँग छलफल र अन्तरक्रिया गरिनेछ। नगरपालिकाले तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएका विद्यमान नगर कानूनको कार्य प्रभावकारिताको अध्ययन गरी आवश्यक संशोधन सहितको नगर कानून संग्रह प्रकाशन गरिनेछ।
- ९७) न्याय सम्पादनलाई सहज पहुँचयुक्त र छिटोछरितो बनाइने छ। न्यायिक समितिको भूमिकालाई थप प्रभावकारी बनाउँदै उजुरी/विवादको समयमै निरूपण गरी पीडितलाई न्यायको प्रत्याभूति दिलाउन न्यायिक समितिको क्षमता विकास गरिनेछ। स्थानीयस्तरमा उत्पन्न विवाद समाधानार्थ वडास्तरमा गठित मेलमिलाप केन्द्रलाई सशक्त र प्रभावकारी बनाउनुको साथै न्यायिक काम कारवाहीको अभिलेखन अद्यावधिक गरी विवादको कारणले फाटेका मनहरुलाई मलमिलापको माध्यमबाट सिलाउने कार्यलाई पहिलो प्राथमिकता दिई विवादरहित नगरपालिका बनाइनेछ।
- ९८) माध्यमिक तहका विद्यार्थी लक्षित “स्थानीय कानून सबैले जानून” कार्यक्रम संचालन गरी स्थानीय कानून सम्बन्धी विषयका साथै मौलिक हक र मानवअधिकार सम्बन्धी कानूनका विषयमा कानूनी सचेतना विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- ९९) नगरपालिकाबाट प्रवाह गरिने सेवालालाई जनमुखी, सक्षम, सुदृढ, सेवामूलक र उत्तरदायी बनाउँदै लैजान यसको प्रशासनिक संचना, जनशक्ति, कार्यशैली, कार्यविधि र प्रक्रिया नयाँ प्रविधि, ज्ञान, सीप र क्षमतामा आधारित नागरिक पहुँचमैत्री बनाउँदै लगिनेछ। नगरपालिकाले प्रदान गर्नुपर्ने सेवाको प्रकृति एवं कार्यचापको आधारमा नगरपालिका र अन्तर्गतको संगठन संरचना र दरबन्दीलाई पुनरावलोकन गरी कार्यात्मक संगठन संरचना निर्माण गरिनेछ।
- १००) नगरपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। कार्यरत सबै कर्मचारीलाई कार्यविवरण, कार्यविवरण बमोजिम कार्यसम्पादन सम्झौता र कामका आधारमा कर्मचारीलाई पुरस्कृत वा दण्डित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ। कार्यसम्पादन सम्झौतालाई नतिजासूचकमा आधारित बनाइनेछ। कर्मचारीको आचरणलाई नियमित र व्यवस्थित गर्न कर्मचारी आचारसंहिता बनाई लागू गरिनेछ। कार्यरत कर्मचारीलाई कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली लागू गर्ने गराउने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ।
- १०१) रिक्त दरबन्दीमा यथाशीघ्र पदपूर्तिको व्यवस्था र स्थानीय तहमा नियुक्ति पदस्थापन वा सरुवा समायोजन भएका शिक्षक तथा कर्मचारीहरुको अभिलेख व्यवस्थित गर्न कर्मचारी अभिलेख सफ्टवेयर निर्माण गरी करायान्वयनमा ल्याइनेछ।
- १०२) कर्मचारी व्यवसायिक क्षमता विकासको लागि तालिम लगायत अन्य प्रबन्ध मिलाइनेछ। कार्यरत कर्मचारीमध्ये आ-आफ्नो सेवामा इमान्दार, दक्ष र कार्यसम्पादनमा अब्बल ठहरिएका कर्मचारीलाई वर्ष कर्मचारीबाट पुरस्कृत गरिनेछ। कार्यरत सबै कर्मचारीलाई नेपाल सरकारले लागू गरेको स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा सहभागी हुन चाहेमा लाग्ने खर्चको ६० प्रतिशत रकम नगरपालिकाले व्यहोर्ने व्यवस्था



मिलाइनेछ। आगामी वर्षबाट पाँच वा सो भन्दा बढी अवधि देखि नगरपालिका र मातहतका वडा कार्यालयमा निरन्तर सेवा गरेका अस्थायी वा करारका कर्मचारीका लागि करार कर्मचारी कल्याण कोष संचालनमा ल्याइनेछ यसका लागि उनीहरूको मासिक तलबबाट निश्चित रकम कट्टा गरी सोही बराबरको रकम नगरपालिकाले थप गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

- १०३) विधिको शासन, पारदर्शीता, नतिजामुखी व्यवस्थापन, जवाफदेहिता जस्ता प्रभावकारी शासनका मूलभूत मान्यतालाई दृढताकासाथ अबलम्बन गरी सार्वजनिक सेवामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ। नगरपालिका र अन्तर्गतबाट प्रवाह हुने सेवालाई सर्वसुलभ, छरितो र प्रभावकारी बनाउन सेवा प्रवाहमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग बढाउँदै लगिनेछ।
- १०४) नागरिक वडापत्रको प्रभावकारी कार्यान्वयन, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण जस्ता सुशासनका औजारहरूको नियमित प्रयोग गर्दै पारदर्शीता, उत्तरदायित्व र जनविश्वास आर्जन गर्ने कार्यगत व्यवस्था मिलाइनेछ। भ्रष्टाचार विरुद्ध शून्य सहनशीलता र सेवा प्रवाहमा अनियमितता तथा सरकारी स्रोत साधन र सम्पत्तिको अनाधिकृत प्रयोग एवं दोहन गर्नेलाई कानूनी कारवाहीको दायरामा ल्याइनेछ। सुशासन प्रवर्द्धन र भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा सबैसँग हातेमालो गरिनेछ।
- १०५) नगरपालिकाबाट भए गरेका कामकारवाहीको अभिलेखीकरण तथा प्रतिवेदनलाई नियमित र व्यवस्थित गरिनेछ। यसको लागि मासिक, चौमासिक, अर्धवार्षिक तथा वार्षिक रूपमा प्रतिवेदन र त्यसको सार्वजनिकीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- १०६) नगरपालिकाभित्रका सबै प्रकारका सूचना र तथ्यांक डिजिटाइज गर्नुका साथै विभिन्न प्रकारका निवेदन, गुनासो र उजुरी दर्ता गर्न गराउन अनलाइन पोर्टल तयार गरिनेछ। आधिकारीक सूचना, विज्ञप्ति, निर्णय, धारणा र गतिविधिको अद्यावधिक जानकारी द्रूत गतिमा सम्प्रेषण गर्न वेबसाइट, फेसबुक पेज, स्थानीय पत्रिका र बुलेटिन प्रकाशनलाई व्यवस्थित गरिनेछ।
- १०७) नगरपालिकाको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, एतिहासिक लगायत सम्पूर्ण विषय समेटिएको नगर प्रोफाइल निर्माण सम्पन्न गरी प्रकाशनमा ल्याइनेछ। निर्वाचित जनप्रतिनिधहरूको कार्यकालमा भएका कामहरूको वडागत रूपमा दस्तावेजीकरण गरी पुस्तकको रूपमा प्रकाशनमा ल्याइनेछ।

#### ढ. वित्तीय सुशासन र राजस्व परिचालन:

- १०८) नगरपालिका र मातहतका कार्यालयबाट हुने चालू खर्चमा एकरूपता ल्याउन र खर्च गर्ने शैलीलाई व्यवस्थित एवं पूर्वानुमानयोग्य तुल्याउन नगरपालिकाको कार्यसंचालन निर्देशिका तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। नगरपालिकाको वित्त व्यवस्थापनलाई थप पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउन, खर्चको गुणस्तर र मितव्यिता कायम गर्न र सम्बन्धित व्यक्ति/निकायलाई जवाफदेही बनाउन नगर आर्थिक कार्यविधि ऐन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
- १०९) सालवसाली रूपमा रहदै आएको पुरानो पेशकी, वेरुजु फर्छ्यौटलाई प्रभावकारी बनाउँदै खर्च व्यवस्थापन गर्दा आर्थिक वर्ष समाप्त हुँदा शून्य पेशकी र शून्य वेरुजुको सिद्धान्तलाई व्यवहारमा लागू गरिनेछ। पुरानो पेशकी वेरुजु भएको पक्ष वा व्यक्ति मार्फत भौतिक पूर्वाधार विकास, लक्षित वर्गको कार्यक्रम तथा

उपभोक्ता समितिको कार्य नगर्ने नगराउने नीतिगत व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ। रनिङ्ग बिल र कार्य प्रगतिको आधारमा भुक्तानी गर्ने परिपाटीलाई संस्थागत गरिनेछ ।

- ११०) बजेट अनुमान र खर्चलाई यथार्थपरक बनाइनेछ। फजुल र अनुत्पादक खर्चमा कटौती गरी चालू खर्चमा मितव्ययिता कायम गरिनेछ। आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई थप प्रभावकारी तुल्याइनेछ। अन्तिम लेखापरीक्षणबाट दिइएका सुझावहरू कार्यान्वयन गरिनेछ।
- १११) सार्वजनिक खरिदलाई पारदर्शी, प्रतिस्पर्धी र मितव्ययी बनाई खरिद सुशासन कायम गरिनेछ। भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा सार्वजनिक खरिद गर्दा खरिद कानूनमा भएका व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ। नगर खरिद नियमावली तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
- ११२) सबै प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापहरूलाई राजस्व प्रशासनको दायराभित्र ल्याइनेछ। आन्तरिक श्रोतको दिगो व्यवस्थापन गर्दै स्रोत परिचालन गर्न आवधिक स्रोत परिचालन रणनीतिक योजना स्वीकृत गरी लागू गरिने छ। कर छली र चुहावट नियन्त्रण गरी कराधार फराकिलो बनाउदै लगिनेछ।
- ११३) “हाम्रो कर, हाम्रै विकासको भर” अभियान संचालन गरी प्रचलित कानून अनुसार निर्धारण भएको वहाल कर र व्यवसाय दर्ता तथा व्यवसाय कर संकलनका लागि व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण र कर सप्ताह सम्बन्धी अभियानमूलक कार्यक्रम संचालन गरी सबै प्रकारका व्यवसायलाई नगरपालिकाको दायराभित्र ल्याइनेछ।
- ११४) नगरपालिकामा हाल लागू गरिएको अनलाइन राजस्व प्रणालीलाई थप सुदृढ र प्रभावकारी बनाइनेछ। राजस्व प्रणालीमा कर नतिर्ने, कर वक्यौता राख्ने तथा पटक पटक सूचना प्रवाह गर्दा समेत अटेर गर्ने करदाताको एकीकृत विवरण राजस्व प्रणालीमा आवद्ध गरी त्यस्ता करदाताको लागि नगरपालिका र मातहतका कार्यालयबाट सेवा सुविधा दिनु पूर्व अनिवार्य रूपमा बाँकी कर वक्यौता भुक्तानी गर्न लगाउने कार्यगत व्यवस्था कडाइका साथ लागू गरिनेछ।
- ११५) आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा नगरपालिकामा दर्ता वा सूचीकृत भई समयमा नै कर दायित्व भुक्तानी र नवीकरण भएका तर कोभिड महामारीका कारण नियमित सञ्चालन तथा व्यवस्थापन हुन नसकेका उद्योग, ब्यपार, व्यवसाय र सहकारीलाई निश्चित समयसम्म जरीवाना नलाग्ने नीतिगत प्रबन्ध गरिनेछ।
- ११६) राजस्व प्रशासनलाई थप प्रभावकारी र प्रविधिमैत्री बनाउन कर्मचारीहरूका लागि थप तालिमका साथै प्रविधि सुधार र क्षमता विकासमा लगानी गरिनेछ।

**माननीय सदस्यज्यूहरू, नगरपालिकाका उपप्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र नगर सभाका सम्पूर्ण सदस्यहरू,**

- ११७) आज यो नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा प्रस्तुत गरिरहँदा विश्वव्यापी कोभिड संक्रमणको प्रभाव छिट्टै न्यून भई नगरबासी दाजुभाइ दिदीबहिनीको जनजीवन र विकास निर्माणका कामहरू पहिले जस्तै सामान्य रूपबाट अगाडि बढ्ने आँकलन रहेको छ। कोरोना भाइरसको कारण स्थिति नियन्त्रणभन्दा बाहिर गएमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेटलाई पुनःप्राथमिकीकरण गरी नगरबासीको जीवन रक्षाको लागि मैले पेश गरेको नीतिगत व्यवस्थालाई आवश्यकता र औचित्यको

आधारमा कार्यपालिकाको बैठकबाट अन्य क्षेत्रमा विनियोजित बजेट समेत नोबेल कोरोना भाइरसको संक्रमण नियन्त्रणमा खर्च गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

- ११८) सूर्यविनायक नगरपालिकाको सार्वभौम यस नगरसभामा पेश भएको आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को प्रस्तावित नीति तथा कार्यक्रमले हालसम्म प्राप्त सामाजिक आर्थिक उपलब्धिलाई संरक्षण र संस्थागत गर्दै थप उन्नत बनाउने, सेवा प्रभावलाई प्रभावकारी बनाउने, कोभिड महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्ने र महामारीबाट प्रभावित क्षेत्रलाई सहजीकरण गर्दै विकास निर्माण कार्यलाई तिव्रता दिने अठोट लिएको छ। आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम समेत यही नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको दिशामा निर्देशित भई तयार पारिने छ। नीति तथा कार्यक्रम निर्माणका क्रममा आफ्नो अमूल्य राय सुझाव उपलब्ध गराई सहयोग पुर्याउनुहुने नगरबासी दाजुभाइ दिदीबहिनी, राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, संचार माध्यम लगायत सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।
- ११९) प्रस्तावित नीति तथा कार्यक्रम “हाम्रो रहर समृद्ध नगर” को दीर्घकालीन सोच र लक्ष्यको मार्गदर्शक दस्तावेजको रूपमा रहनेछ। यसको सफल कार्यान्वयनबाट समृद्ध नगर निर्माणमा योगदान पुग्नेछ। यसको सार्थकताको लागि सबैको प्रयास, साथ, सहयोग, सहकार्य र स्वामित्वभाव जरूरी भएकोले नगरमा क्रियाशील राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, संचार जगत र आम नगरबासीको ऐक्यवद्धताको अपेक्षा गरेको छु। कोभिड संक्रमणको त्रासका बीचमा पनि नगरपालिकाले “समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली” को राष्ट्रिय आकांक्षालाई सार्थक बनाउन नगर क्षेत्रको उत्थान, विकास र समृद्धिको यात्राका लागि तय गरको नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयन सहज रूपमा हुनेमा विश्वास लिएको छु।  
धन्यवाद ।

**वासुदेव थापा**

**प्रमुख, सूर्यविनायक नगरपालिका, कटुञ्जे, भक्तपुर ।**